

Sosyal olmamak kötü mü? (2)

BİLGE YAĞMURLU *

Bu yazı, geçtiğimiz pazar yayınlanan "Sosyal Olmamak Kötü mü?" başlıklı yazımın devamı. Geçen hafta, sosyal olmanın neden makbul görüldüğüne dair evrimsel açıklamadan söz etmiştim. Fakat bir davranışın evrimsel temeli varsa, o zaman evrensel olması, yani hemen her coğrafyada görülmesi beklendiğini, oysa Doğu Asya kültüründe bizim çekingen olarak tabir edeceğimiz özelliklere daha çok değer verildiğini anlatmıştım. Bununla birlikte, küreselleşmeyle Türkiye ve hatta Çin dâhil pek çok ülkenin kültüründe Amerikan değerlerinin daha fazla yer bulmaya başladığını belirtmiştim. Buradan devam edelim...

Kuyruklu yıldızlar ve yıldızlı kuyruklar

Evet, sosyallik bazı kapıları açıyor ama tek başına yeterli değil. Görgü ve bilgi ile desteklenmeyen dışadönüklük bir yerden ileriye gidemiyor. Başarı için en önemli özelliğin sosyallik olduğuna inananlar göremedikleri o cama çarpıyorlar. Yine de rekabetin yükseldiği dünyada, sosyal olmak teşvik ediliyor. İşte ve hayatta başarı için kuyruklu yıldız olmaksızın yıldızlı kuyruk olmanın önemli olduğunu düşünenlerin sayısı artıyor.

İçedönük olmanın avantajları

Peki içedönük kişiliğin avantajları yok mu? Nadir bir özellik olmadığına göre iyi tarafları olsa gerek. Evrimsel açıdan baktığımızda, bir topluluğun uyumlu işleyişi için herkesin girişken olmaması lazım. Hatta çok sosyal ve atak olmak, kişiyi bilinmeyene karşı koruyan da bir özellik. Kolay yakınlaşmamak ve temkinli olmak riskleri azaltıyor; kişi yabancılara daha şüpheli ve mesafeli duruyor.

Dışadönüklük, ataklık ve özgüvenli liderlik gibi özelliklere yapılan methiyelere karşılık, son yıllarda içedönük olmanın erdemlerini anlatma konusunda da bir çaba başladı. Herhalde şaşırılmamak lazım, bu çabalar da yine Amerika kaynaklı. İçedönük kişilerin iş yaşamındaki önemleri, daha dikkatli ve güvenilir çalışanlar oldukları, analitik düşünmedeki başarıları ve iyi birer dinleyici olmaları bulgulardan bazıları.

Vahiy inmesi için içedönüklük

Birkaç gün önce okuduğum bir gazete haberinde, "dünyanın içedönüklere neden ihtiyacı var" konulu bir kitaptan

ve TED konuşmasından söz edilmiş. İçedönüklüğü, kitap kurdu olmak gibi değerli bulunan bir özellikte eşleştiriyor konuşmacı. Hatta içedönüklüğün iyi olduğu savını desteklemek için doğada kendi başlarına zaman geçirmeselerdi peygamberlere vahiy inmezdi, içedönüklüğün böyle de bir önemi vardır gibi tuhaf bir argüman da ortaya atıyor. Yetişkinliğine kadar dışadönük olmaya çabaladığımı anlatırken, içedönüklüğüne rağmen başarılı olmaktan duyduğu gururu da hissetmemizi istiyor. Oysa bir bavul kitabı en kuvvetli silahımız olarak yanımıza alıp içedönüklüğü yüceleştiremezsiniz. Çok canlı, dışadönük ve iyi bir okuyucu olabilirsiniz. İçedönük olup kitapla ilginiz sıfır da olabilir; hayatınız müziktir veya televizyon veya bilgisayar oyunu.

Çocuklukta yaşlarla sosyal ilişki kurmak gereklidir

Her özellik gibi içedönüklük ve dışadönüklüğün de avantajları ve dezavantajları olabilir. Fakat kısaca bahsedeyim, çocukların yaşlarıyla olan sosyal ilişkileri optimal gelişim için önem taşır. Anne-baba ve diğer yetişkinlerle olan ilişkiler, çocuklar arasındaki etkileşimle aynı işlevi görmez. Aşağı yukarı aynı yaşta olan çocuklar arasındaki ilişkilerde herkes denktir; çocuğun huyuna suyuna gidecek bir büyük, konuları çözecek bir dış hakem yoktur. Birlikte geçirilen zaman içinde yaşanan anlaşmazlıkların, farklı görüşlerin her biri çocuğu zihinsel ve

duygusal olarak zorlar. Bu zorlanma, çocuğun farklı bakış açısı geliştirmesini gerektirir. Birlikte oyuna devam edilecekse, er ya da geç bu soruna çözüm bulmaları gerekecektir. Bunun için şart olan farklı şekillerde düşünebilme, çözüm üretebilme ve empatidir. Sıradan gördüğümüz oyunlarda dahi yaşanan ufak çatışmalar çocuğun bilişsel gelişimini, iletişim becerilerini, duygu ve davranışlarını kontrol etme yetisini ilerletecek deneyimler olur. Kısacası, hemen her alandaki becerilerin gelişmesi için akran ilişkileri büyük önem taşır.

Çocuğunuzun sahnedeki en rahat çocuk olmasının, sevgi kelebeği gibi yetişkinlerin arasında uçuşmasının, büyümüş de küçülmüş cümleleriyle çevresindekileri şaşırtmasının bir gereği yok. Ama yaşlılarıyla oynamasının, koca bir grup olmasa da arkadaşlarıyla zaman geçirmesinin gereği çok. Bu elbet bir mizaç meselesi; kimi çocuk kalıtsal olarak daha çekingen ve ürkek. Çekingenliğini kesinlikle yermeden, küçümsemeden, baskı yapmadan, gerekli sosyalleşme ortamlarını oluşturmak, çocuğun hissedebileceği kaygının önüne geçmek için yaşlarla ilişkiyi usul usul teşvik etmek anne-babalara düşüyor. Büyüdülerinde kuyruklu yıldız olmalarına gerek yok, uzaktan bile fark edilen yıldızlı kuyruklu ise zaten olmasınlar. Ne sosyalliği, ne çekingenliği birer erdem olarak ön plana çıkartmak doğru değil.

* Koç Üniversitesi

Anneler Günü'ne Dair Notlar:

- Annelik çocuk doğurmak değil, büyütme değil, çocuk yetiştirmek. Ülkemizde anne yakınlığıyla büyümek için bekleyen çok sayıda çocuk var. Evlat edinme koşulları için: <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/tr/10568/Evlat-Edinme>

- Bir çocuğa iyi bakmak ve onu iyi yetiştirmek, iyi insanlıktır. Bu, anne-babaların en temel ve doğal görevidir. Bunu bir özveri olarak görmek ve çocuğa kendisi için yapılan bir fedakarlık olarak anlatmak psikolojik kontroldür. Psikolojik kontrol, çocukların kendilerini olaylardan gereksiz yere sorumlu tutmasına ve suçluluk duymasına yol açar, kaygılı ve depresif duyguları artırır. Çocuk yetiştirirken duygu sömürsünden kaçınmak önemlidir.

- Annelerin günü, çocuklarının yaşamlarına girdiği gündür, ayrı bir güne ihtiyaçları yoktur. Annesiz büyüyen çocukları düşünerek bu günü toplumsal bir şova dönüştürmemek gerekir.

Koç Üniversitesi Çocuk ve Aile Çalışmaları Laboratuvarı